ROLUL SEMANTIC DIN EXPRESIA REFERENȚIALĂ, STRATEG AL SENSULUI POETIC

Luminița Chiorean
Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade", Târgu-Mureș
luminita.chiorean@umfst.ro

Abstract. *In our paper,* ***The Semantic Role in Referential Expression, a Strategist of Poetic Meaning****, we plead for discoursive practice of semantic roles in the structure of referential expression as a mark of cohesion that offers instructions about the manner of accessing available mental representations in the literary discourse (case study: descriptive discourse).*

Keywords: *instructional semantics*, *semantic role*, *cohesion*, *referential expression, discoursive entity*.

„*Limbajul este* […]*, TRANSPARENT: tot ce se vrea a fi exprimat poate fi literal exprimat*"

(John Rogers Searle)

0. Pledoarie pentru semantica instrucțională în analiza de discurs

Prin „decriptarea" sistemului limbii prezent în orice tip de discurs ca activitate de comunicare, se remarcă prezența și funcționarea limbii în comunicare prin unități comunicative (*enunțuri*) care surprind relațiile dintre *evenimente* și *semnificații* venite dinspre *constituenții* implicați în mesaj. În sintaxă (componentă fundamentală a limbajului uman manifestat în oricare dintre limbile naturale), *constituenții* corespund *părților de propoziție*, a căror informație se actualizează prin *părțile de vorbire* sau *de discurs*, expresii lingvistice care aparțin *claselor lexico-gramaticale*, definite *noțional*, în gramaticile tradiționale, respectiv *morfosintactic*, în gramaticile moderne, unitățile numindu-se *categorii lexicale* (ex., *Nominal*, *Verbal*, *Adjectival*, *Adverbial* ș.a.). În funcție de particularitățile semantico-sintactice ale clasei lexico-gramaticale de referință, *categoriile lexicale* au calitatea de *predicate*

BDD-V5049 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:22 UTC)

logico-semantice, de *argumente* sau de *modificatori* – unități sintactice implicate în semantica discursului.

Predicatele logico-semantice se definesc ca operatori care atribuie proprietăţi sau funcţii unor *argumente* sau stabilesc relaţii între ele, constituindu-se în centre care generează secvenţe organizate de constituenţi. *Argumentul* se impune ca statut prototipic al nominalului, caracteristică al cărei dinamism semantic1, în cazul discursului literar, concentrează sensurile poetice prin evidențierea izotopiilor (elemente motivice) antrenate în interpretarea *expresiei(-ilor) referențiale*. Unele nominale pot funcționa ca predicativ, selectând compliniri semantico-sintactice.

Sintagma nominală validată ca *argument* este reprezentată, în discurs, prin gruparea formată dintr-un centru şi un determinant selectat pe baza actualizării unei *valenţe*: o particularitate a categoriei lexicale cu sensul virtualității combinatorii (posibilitatea de a angaja / contracta relaţii sintactice, mai cu seamă în cazul verbului) cu care este înzestrată fiecare categorie lexicală (cf. Gheorghe 2009, 23).

În funcție de natura centrului organizator al *sensului textual*, se configurează tipuri sau grupuri sintactice implicate în descriptivul evenimențial, prezent în enunț ca dublă organizare semantico-sintactică: atât ca *reprezentare semantică,* informală (cineva face o acţiune care afectează un obiect, asumându-şi macro-rolul de Actor-Afectat), cât şi ca *reprezentare în termeni de constituenţi* [posibilităţi de (re)organizare sintactică a unui enunţ]. Prototipic, *modificatorii* (lingvistici) ca operatori de intensificare sunt reprezentați de adjectiv și adverb.

În gramatica de discurs, alături de *regulile de rescriere* şi de *distincția competență discursivă vs performanță discursivă,* un rol esențial îl are *coerența*, evaluată prin *normă și competență textuală* (stăpânirea ansamblului de reguli de coerență, adică a normei; reguli de coerență: meta-reguli de repetiție / de progresie / de noncontradicție (inferențe) / de relație).

Prin organizarea discursivă a enunțului și prezența ansamblurilor coezive, textul i se oferă interpretului pentru cea mai coerentă interpretare posibilă.

Mărcile *coeziunii* sunt specifice doar discursului, situație evidențiată prin funcția discursivă *a conectorilor pragmatici, a timpurilor verbale și a referinței*.

Astfel, *conectorii pragmatici,* implicați în structurarea discursului, funcționează ca indicatori ai actului în care apar [de aici, clasificarea conectorilor în: argumentativi, consecutivi, contra-argumentativi, reevaluatori, clasificare bazată pe relațiile de argumentare și pe cele de reformulare (cf.

[1] Semantismul nominalului argument este dirijat de către determinative, precum: *determinanţi* – articole şi demonstrative (integrarea referenţială a numelui); posesive şi determinanţi genitivali; *cuantificatori* – numerale, determinativi nedefiniţi; *adjective* (califică sau modifică referinţa numelui).

BDD-V5049 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:22 UTC)

Roulet 1987, 111–140)]. Îndeosebi, în analiza inferențială, se remarcă eforturile cognitive și efectele contextuale ale conectorilor. Rolul discursiv al *timpurilor verbale* (timp, povestire, discurs) se manifestă în configurarea rețelelor lingvistice ce desemnează reperele spațio-temporale ale text-discursului. Funcţia discursivă *a expresiilor referențiale* (referința) constă în dirijarea sensului textual și sunt prezente atât ca *expresii lingvistice* cu conținut conceptual (tratare codică – lingvistică), cât și ca *expresii procedurale* (cu conținut procedural; tratare pragmatică, *inferențială*). *Expresiile procedurale* oferă instrucțiuni despre modul de a accede la reprezentările mentale (auctoriale sau colective) disponibile (cf. Reboul și Moeschler 2010, 71–72).

1. Roluri semantice și entități discursive

În gramatica discursului literar, în funcționarea *expresiei referențiale,* reținem contribuția *rolurilor semantice*[2] în configurarea paradigmei tematice prin dirijarea sensului textual (caracterizat prin atributele: *reticular, inferenţial*, *pluricodic* şi *sinergetic*; cf. Vlad 2000, 88), repere necesare în „evadarea" sensului textual și interpretarea sensurilor poetice. Din demersurile noastre aplicate pe discursul literar, avem convingerea că *rolurile semantice sunt încadrate în structura expresiilor referențiale, relevante în semantica instrucțională (componenta analizei de discurs)*. Astfel, considerăm *rolurile semantice* drept mărci ale coeziunii, subliniind faptul că acestea asigură *coeziunea semantică* a sintagmei / grupului sintagmatic ce exprimă funcţii semantice atribuite de un predicat semantic (operator) argumentelor sale.

De asemenea, reținem că, în text-discursul poetic, rolurile semantice sunt concentrate pe reprezentarea *entităților discursive* ca *macro-roluri referențiale*, structuri, ce corespund *intenționalității globale*, prin *intenționalitate* înțelegându-se „atribuirea Celuilalt de stări mentale." (Reboul și Moeschler 2010, 12).

Intenționalismul (cf. Sperber și Wilson 1989) sau strategia interpretului (cf. Dennet 1990) se manifestă printr-o dublă intenție: una *informativă*[3] (ansamblu de prezumpții), respectiv alta *comunicativă* (care transmite). „Trecerea de la *comunicativ* la *informativ* se face printr-un proces interpretativ bazat pe mecanisme inferențiale de construire și confirmare a ipotezelor care pornesc de la premise (context) pentru a ajunge la concluzii." (Reboul și Moeschler 2010, 47–48).

---

[2] Cadrul de definiție pentru *rolul semantic*: „*Rolurile semantice* sunt funcții atribuite de un predicat argumentelor sale și ele depind de semantica expresiei lingvistice care funcționează ca predicat." (Gheorghe 2009, 30).

[3] Cf. D. Sperber și D. Wilson (1989), *interpretarea pragmatică*: forma logică a enunțului (fraza) este o suită structurată de concepte care corespund adreselor în memoria pe termen lung a interlocutorului. La adresa unui concept se găsesc informații de diverse naturi, grupate sub intrări diferite (logică / enciclopedică / lexicală).

BDD-V5049 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:22 UTC)

Perspectiva implicațiilor semanticii instrucționale (componentă a pragmaticii integrale) în interpretarea textelor și a discursurilor adaugă conectorilor, nu o semnificație conceptuală, ci *o semnificație instrucțională* (cf. Ducrot 1980,12): cu sensul *reconstruirii sensului urmărit de locutor* (Reboul și Moeschler 2010,76).

Mai mult, apreciem opinia lui Oswald Ducrot, și anume că „[...] *invitația la invenție semantică* constituie […] tocmai unul dintre principalele aporturi ale lingvisticii la analiza de discurs."(Ducrot 1980, 18). Față de abordarea criticii literare, abordarea *semanticii instrucționale* ca parte a pragmaticii integrate, revendică *primatul sensului textual*, prin luarea în considerare a informațiilor extralingvistice care întâmpină complinirea sensurilor multiple din perspectiva interpretului lingvist.

Pe lângă conectorii pragmatici, timpurile verbale, elipse etc., frazele sunt susceptibile de o interpretare care recurge la procese inferențiale, susținute prin dirijarea sensului textual dinspre rolurile semantice activate la nivelul discursului.

2. Interpretarea unui discurs poetic descriptiv

2.1. Înțeles ca „practică discursivă și proces" (Dragoș 2000, 93), reținem că „[...] discursul literar [...] dezvoltă criterii derivative din teoria acțiunii, ca «intenționalitatea discursivă» și tipul e practică socială discursivă [...]. De exemplu, intenționalitatea discursivă în discursul literar selectează un anume set de convenții lingvistice și discursive susceptibile să asigure eficiența maximă a actului, convenții ce urmează «*instituția literarității*» (Măgureanu1983, 23–30), fiind fixate într-un cod estetic sau putând fi instituite în și prin discurs." (Dragoș 2000, 95; s.n.). Firește că literaritatea discursului literar este receptată prin identificarea elementelor definitorii pentru funcția poetică și prin practica semiostilistică conotativă (funcția simbolică). În evaluarea discursului literar, adăugăm și «principiul construcției asumate» (T.A. van Dijk), „care e interesat nu atât de stările emotive și mentale ale emițătorului, cât de cele induse în cititor." (Dragoș 2000, 97).

2.2. Propunem pastelul *Serile la Mircești*, scris de Vasile Alecsandri, drept aplicație a semanticii instrucționale prin interpretarea rolului semantic – component al expresiei referențiale în cadrul discursului liric de tip descriptiv, analiză în care, plecând de la macro-rolurile instituite de entitățile discursive evidențiate prin rolurile semantice, vom ajunge la tipul descriptivului poetic[4] sau perspectiva propusă de Alecsandri în *Pasteluri.*

Pastelul *Serile la Mircești* oferă drept construct pragmastilistic un macro-rol dublant (posibil, duplicitar) al entității actoriale, astfel încât sensurile

[4] J.-M. Adam și A. Petitjean (2007), descrieri: ornamentală / expresivă / reprezentativă / productivă.

BDD-V5049 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:22 UTC)

poetice se organizează în jurul configurării *Actorilor* (antrenați într-un permanent schimb al rolurilor, receptate ca entități dublante): Agent şi Experimentator, respectiv un macro-rol (*Afectat*) al entității (Destinatar) căreia-i sunt destinate cinetica imaginilor artistice, dominant vizuale, şi sensurile poetice ale acestora.

Pastelul debutează printr-un descriptiv spațial nu neapărat în antiteză, cât echivoc, susținut prin alternarea spațiilor: un interior prietenos, cămin cald, liniştit, „În sobă arde focul, tovarăş mângâios" vs un exterior ostil, grav – „...ninge, plouă / Afară-i vijelie / Crivățul aleargă". În acest context, rolul semantic *Agent*[5] dublat de *Elementiv*[6] revine naturii echivoce: o natură domestică, „mângâietoare" („focul, tovarăş mângâios"), dar şi ... „misterioasă " – „Cadrele-aurite (tablourile... înrămate) apar misterios" intră, pare-se, în competiție cu o natură stihială – „ Afară plouă, ninge! afară-i vijelie".

Delimitarea interiorului ambiental de spațiul exterior, care tinde spre apocaliptic este posibilă prin opoziția discursivului adverbial „afară", oferind descriptivul macro-rolului Actor în ipostaza naturii ca *Agent*, față de adversativul „iar", cu o semantică dublă: de conjuncție adversativă cu sens antitetic, respectiv de adverb iterativ insistând pe flash-uri[7] narativ-tematice cu roluri semantice Stimu[8] şi *Temă*[9], odată ce propun *iubirea* reprezentată prin femininul venusian, *istoria*, prin prototipul eroului, *natura*, prin descriptive emblematice pentru spațiile aborigen şi exotic, în fine, obsesiva CĂLĂTORIE, poetice flash-uri provocate fie de imediatul contact cu sursa de inspirație (aici: tabloul, pictura; „Şi *cadrele-aurite* ce de pereți sunt prinse / Sub palidă lumină apar misterios"), fie de „suvenire" („Mii de *suvenire* mă-ncongiură-ntr-o clipă"), surse ale unui descriptiv mnemonic, evidențiind că rolul semantic *Posesor*[10] pledează pentru asumarea sursei de inspirație: „dulci amintiri" (ale unei memorii frecvent afective, rareori ontologice).

Conectorul „iar" mediază intrarea în discurs a celui de-al doilea Actor în pastel: *Experimentatorul*[11], ipostază a creatorului de poezie complinită prin semnificațiile venite dinspre două tablouri poetice de tip argumentativ (ipoteză, argumente, concluzie), configurând două descriptive specifice profilului artistic: confesiv şi / sau contemplativ, ipostaze surprinse într-un cadru romantic (registrul nocturn: „Perdelele-s lăsate şi lampele aprinse / [...]

[5] Agent: argument „instigator" al acțiunii; simultan [+Animat] şi [+Control]-intenționalitate.

[6] Elementiv: entitate activă inanimată, producătoare de acțiuni (stihiale). Aici: *crivăț*, *vijelie*.

[7] Considerăm *flash*-ul (termenul ne aparține) ca tehnică discursivă la care apelează Alecsandri.

[8] Stimul: declanşează percepția / senzația.

[9] Tema: obiecte afectate în sens larg de acțiunea exprimată prin predicat.

[10] Posesor: entitate care deține ceva [(in)alienabil].

[11] Experimentator: percepe sau simte ceva; [+Animat] şi experimentează, pune în practică.

BDD-V5049 © 2019 Casa Cărții de Ştiință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:22 UTC)

Pân'ce *se stinge* focul, şi lampa-n glob *se stinge*...”), în care se consumă o stare afectivă, ușor convențională (cf. Vianu 1968, 124–126), aparent confecționat, confortabil ca stare tensivă.

Profilul *confesiv* este anunțat prin versul: „*Iar eu retras în pace* [...] / Când scriu o strofă *dulce* pe care o prind din sbor,/ Când ochiu-mi întâlnește și-admiră...” – secvență, care, prin corelativele discursive „când..., când...”, conține nu doar sugestia talentului scriitoricesc, ci avertizează asupra realului imediat ca sursă de inspirație, respectiv perspectiva dominantă a imaginii vizuale – „[...] ochiu-mi întâlnește şi-admiră...”.

Provocat de emoția cu care „eul auctorial” admiră „cadrele-aurite”, acest tablou al descriptivului „ornamental” (cf. Adam şi Petitjean 2007) se impune ca tehnică discursivă ce stimulează imaginația prin flash-uri motivice, percepute ca *Stimul(-i),* cum ar fi: *poezia* („scriind o strofă dulce”), *femininul venusian, eroul, natura exotică şi aborigenă*, evident repere ale temelor abordate de Alecsandri (*creația şi poetul, iubirea, istoria şi natura*). Expresiile referențiale surprind prin conotații estetizante, mediate de epitete personificatoare, cum ar fi: „privire rătăcindă” (în lumea plină de semne), „oraș tăcut” (tăcerea, un paradox al cetății, sugestie a unui spațiu enigmatic, care ascunde o istorie), „o sprintenă covertă” (plăcerea călătoriei pe apă) ș.a. și comparații, precum: „sânul dulce val” (elipsa modalizatorului comparativ poate fi asociată „palid”, e drept, cu opțiunea pentru metaforă), „Ea pare Zea Venus când a ieșit din unde” (comparație mitologică) sau intenții, în general, livresc metaforice: „a veșniciei porți”, „un răpede-Alcion”, „Veneția, regină...”, „pribegile din lume” (metaforă ce sucombă prin prezența atributului apozițional: „cucoarele”). În acest prim tablou al descriptivului ornamental, merită interpretat pragmatismul interjecției predicative „iată”, cu o semantică a avertizării asupra referentului real ce urmează să fie „admirat”, stimulul care produce trăiri autentice. Astfel, observăm că rolul discursiv al predicației logico-semantice redată prin interjecția „iată” constă în disocierea spațiului: exotic vs aborigen, fiecare pledând pentru *locus amoenus*.

Profilul creatorului de poezie este redat prin simetria dintre eul confesiv (interpretat deja) şi eul contemplativ, manifestat în al doilea ancadrament poetic. Simetria percepției complete a creatorului este punctată de strofa: „O! farmec, dulce farmec a vieții călătoare, / Profundă *nostalgie* de lin, albastru cer! / *Dor* gingaș de lumină, *amor* de dulce soare, / Voi mă răpiți când vine în țară asprul ger!...”, retorică ce nu disturbă, nici nu distruge imaginarul poetic, ci, dimpotrivă, îl impulsionează, oferindu-i cititorului un descriptiv „expresiv”, în care remarcăm că descriptorul, aici creatorul de poezie, controlează descriptivul poetic (Adam şi Petitjean 2007), prezent prin macro-rolul Actorului („auctorială şi actorială”), subliniat prin roluri semantice, precum: Agent, Experimentator, Pacient[12], Destinatar[13], Posesor ș.a.

[12] Pacient: Atribuit obiectului afectat de acțiune sau rezultat din acțiune; specific: schimbarea de stare.

BDD-V5049 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:22 UTC)

Această strofă considerată *axis mundi* pentru descriptivul la care apelează poetul conține, de altfel, supratema operei literare a lui Alecsandri, și anume: CĂLĂTORIA, ofertantă prin starea de mirare (*dulce farmec, nostalgie, dor, amor*) și redată prin leitmotivul reprezentativ ca unitate tematică a pastelurilor: „Și-atunci păduri și lacuri, și mări și flori de stele / Intoană pentru mine un imn nemărginit." – secvență-ecou al pastelurilor, în care creatorul de poezie este *Destinatar*. Și, dacă imnul este dăruit poetului, atunci pastelurile nu pot fi decât „cutia de rezonanță" a naturii, câmp imagistic în care natura și poetul își schimbă rolurile semantice (Destinatar și Agent). Prin urmare, pastelurile orchestrează stările tensive (euforice și disforice) conjugate cu impresiile de călătorie prin armonizarea rolurilor celor doi Actori: natura și poetul.

Printr-un paralelism sintactic (metataxă frecvent prezentă în sintaxa poetică la Alecsandri), este reluat cadrul exterior perceput cu o intensitate superlativă a stihiei, „Afară ninge, ninge (repetiție sugestivă pentru Agentul... diluvial), și apriga furtună (epitet personificator al urgiei ca revoltă a naturii) / Prin neagra-ntunecime (epitet cromatic al intensității spațiale) răspânde reci fiori" (stări tensive disforice); opoziția exterior / interior se face prin prezența aceluiași indicator lexical, adverbul „afară", un discursiv al delimitării spațiale care primește conotații antonimice: ostilitate vs confort, plăcere, inspirație, atmosferă agreată de eul romantic: „Eu *visez* de plaiuri pe care alba lună / Revarsă-un val de aur...", „eu visez...", un eu contemplativ care, în acest de-al doilea tablou, proiectează un descriptiv expresiv.

Prin cumulul de sensuri al atitudinalului poetic din cele două tablouri, relevante mecanismului poetic a cărui traiectorie este lineară, un firesc al lucrurilor și întâmplărilor poetice petrecut „dinspre Real spre Ideea de Real" (cum scria Nichita Stănescu), se remarcă *solitudinea* eului, fie atunci când ni se confesează, fie când meditează asupra lumii sau o contemplă: „*Iar eu retras în pace*... [1] / *Iar eu visez*... [2]". Prin urmare, facem cunoștință cu eul poetic confesiv, captând cititorul prin descrieri mnemonice („dulci suvenire") și / sau contemplativ, prin descrieri „expresive", imaginar poetic al permanentei căutări și regăsiri, reveniri și pierderi ale Sinelui și / sau ale Celuilalt (referindu-ne și la Cititor). Conectorul adversativ „iar" amprentează discursivizarea prin complinirea evocatoare a imaginilor poetice în acord tematic cu „imnul naturii".

Solitudinea stimulează timpul poetic al călătoriei: „Gândirea mea *se plimbă* pe mândri curcubei." – atitudine poetică (preponderent, anabasică) de un optimism debordant, odată ce: „[...] păduri şi lacuri, şi mări şi flori şi stele/ Intoană *pentru mine* un imn nemărginit." – aici, remarcăm rolul semantic Rezultat [14], expresie referențială enumerativă cu semnificație metafizică, în interiorul căreia conectorul „și" fie evidențiază insularitatea

[13] Destinatar: transferul unei entităţi şi uneori şi schimbarea de posesie.
[14] Rezultat sau Rezultativ: entitate ce rezultă în urma consumării evenimentului.

BDD-V5049 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:22 UTC)

ecosistemică a luncii... de la Mircești („păduri și lacuri”), fie devine un discursiv narativ impozant în antrenarea referenților din univers („și mări și flori și stele” – natură / mediu: acvatic, vegetal, astral).

Semantismul atenționării numit prin interjecția „*iată*” (folosit de eul confesiv) este amplificat prin semantica certitudinii din prezentul verbal *„văd*”, care punctează translarea sensurilor poetice ca izotopii motivice: „*Văd* insule... și mări... orașe și lacuri (natura), *văd* eroi... (istoria) / [...] minuni orientale / Ce-n suflete *deșteaptă dulci visuri de amor*... (iubire). // Și-atunci inima-mi *sboară* la raiul vieții mele, / La *timpul mult ferice în care-am suferit... /* Și mii de suvenire mă-ncongiură-ntr-o clipă (imaginar mnemonic) / În fața unui tainic și drăgălaș portret.” (*sosiri și plecări în / din timpul „vieții călătoare”*).

Tot cu rol discursiv, reținem și modalizatorii temporali (Sursa[15]): „apoi” și „atunci”, marcatori semantici ai timpului poetic, căutarea tonului poetic făcându-se pas cu pas; mai întâi, căutarea referentului și opțiunea la real („*Apoi* a mea privire prin casă rătăcindă / Cu jale se oprește...”), acțiuni urmate de concentrarea semnificației poetice („*Apoi* închipuirea își strânge-a sa aripă...”) și, în fine, de „starea de grație”, emoția încercată („Atunci inima-mi sboară...”) la nașterea poeziei acordate la diapazonul naturii („Și-*atunci* păduri și lacuri, și mări și flori de stele / Intoană pentru mine un imn nemărginit.”). Imaginea oximoronică a autenticității trăirilor redată prin versurile: „Atunci inima-mi sboară la raiul vieții mele, / La timpul mult ferice în care-am suferit” probează o poetică a tristeții în pastelurile lui Alecsandri („...timpul *mult ferice* în care-*am suferit*”), tristețe venită dinspre însingurarea poetului: „*Așa-n singurătate* (sintagmă poetică ce accentuează ideea de solitudine prin moralizatorul adverbial „așa” cu rol circumstanțial Modal[16]), pe când afară ninge, / Gândirea mea se plimbă pe mândri curcubei (atitudinal poetic ce aspiră spre alte orizonturi poetice).”. Ultimele două versuri propun imaginea poetică a consumării timpului poetic: „Pân' ce se stinge focul și lampa-n glob se stinge (ieșirea din registrul romantic) / Și saltă cățelușu-mi de pe genunchii mei.” (având certitudinea receptării poetice din partea interlocutorului – cititor, fie și ca exercițiu ludic).

2.3. În urma analizei de discurs aplicate pe pastelul lui Alecsandri, cu referire la rolurile semantice din structura expresiilor referențiale, reținem următoarele:

• în funcție de rolurile semantice (*Agent, Experimentator, Posesor, Destinatar* ș.a.), numai doi actori își schimbă rolurile, și anume: Poetul și Natura;

• leitmotivul „Și-*atunci* păduri și lacuri, și mări și flori de stele / Intoană pentru mine un imn nemărginit...” se află în competiție cu poemul dăruit naturii de către poet: pastelul, astfel încât subtila confuzie dintre

[15] Sursă locativă sau temporală : punctul de plecare al unui eveniment, reperul.
[16] Modal sau Calitativ: evaluarea modalității în care se realizează evenimentul.

BDD-V5049 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:22 UTC)

Agent şi Destinatar duce spre un Actor duplicitar (Natura umanizată sau Omul, de ce nu, universal: Poetul);

• izotopii, precum: femininul venusian şi / sau oriental, prototipul eroului „june", spaţiul exotic al Italiei şi spaţiul autohton al Mirceştilor devin repere motivice pentru ancorarea la temele universului literar al lui Alecsandri: iubirea, istoria, natura;

• marcatorii discursivi cu rol semantic *Sursă* fragmentează cinetica imaginilor poetice, derulate simultan în contextul celor două tablouri emblematice pentru actul poetic (manifestări ale eului confesiv vs contemplativ).

La termenii semantici aduşi în discuţie în interpretarea artei poetice a lui Alecsandri, adăugăm şi prezenţa unor strategii discursive, cum ar fi: flash, mimesis ludic, şaradă, strategii colocviale (oralitate, sursa paremiologică), strategii proxemice (utilizarea spaţiului de către om; spaţiul autohton ca pattern cultural), ceea ce-i conferă discursului literar valoarea de construct comunicativ-poetic, odată ce „[...] cuvintelor le place să renască prin forma de sărbătoare numită poezie." (Matei Vişniec).

3. Concluzii

Prin demersul nostru, aducem ca noutate, în analiza de discurs, importanţa *rolurilor semantice sau tematice (mărci coezive), încadrate în structura expresiilor referenţiale, relevante în semantica instrucţională (componenta analizei de discurs)* în dirijarea *sensurilor poetice în discursul literar*.

Rezonând cu opinia lingvistei Elena Dragoş, apreciem că pragmatica discursului literar rămâne un subiect de actualitate:

> „Discursul literar, percepându-se ca discurs global, impune imaginea unui mecanism complex de producere a efectelor de sens, care nu-şi poate exercita calitatea de proces decât prin unităţi translingvistice şi transacţionale, actul de discurs având posibilitatea conservării instituţionalităţii discursive a sursei. Actul de discurs [...] este o unitate într-o semiotică ce se construieşte sub ochii noştri, de fapt, o pragmatică proprie discursului literar" (Dragoş 2000, 99) –

adevăr validat prin scrierile unor lingvişti de renume mondial, dintre care îl amintim pe Dominique Maingueneau[17].

[17] Dominique Maingueneau, *Discursul literar*, traducere de Nicoleta Loredana Mureşan, prefaţă de Mihaela Mîrţu, Institutul European, 2007; Idem, *Pragmatica pentru discursul literar*, traducere de Raluca Nicoleta Balaţchi, prefaţă de Alexandra Cuniţă, Institutul European, 2007.

BDD-V5049 © 2019 Casa Cărţii de Ştiinţă
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:22 UTC)

Bibliografie

*** *Gramatica limbii române*. *Enunţul* [GALR], coord. Valeria Guţu-Romalo, Bucureşti: Ed. Acad. Române, 2005.

*** *Gramatica de bază a limbii române* [GBLR], coord. Gabriela Pană-Dindelegan, Bucureşti: Univers Enciclopedia Gold, 2010.

Adam, Jean-Michel; Petitjean, André în colaborare cu Françoise Revaz (2007). *Textul descriptiv. Poetică istorică și lingvistică textuală cu aplicații, exerciții și răspunsuri,* traducere de Cristina Strătilă, Prefață de Vasile Dospinescu. Iași: Institutul European.

Dennet, Daniel C. (1990). *La Stratégie de l`interprète. Le sens commun et l`univers quotidien*. Paris : Gallimard.

Dragoș, Elena (2000). *Introducere în pragmatică*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință.

Ducrot, Oswald *et al*. (1980). *Les Mots du discours*. Paris: Les Éditions de Minuit.

Gheorghe, Mihaela (2009). *Limba română. Probleme teoretice și aplicații. O introducere în sintaxa modernă a complementelor*. Brașov: Ed. Universității „Transilvania" din Braşov.

Roulet, Eddy (1987). „Complétude interactive et connecteurs reformulatifs", în *Cahiers de linguistique française*, no. 8, pp. 111-140.

Reboul, Anne și Moeschler, Jacques (2010). *Pragmatica discursului. De la interpretarea enunțului la interpretarea discursului.* Traducere de Irinel Antoniu. Iași: Institutul European.

Sperber, Dan şi Wilson, Deirdre (1989). *La pertinence. Communication et cognition*. Paris: Les Éditions de Minuit.

Vianu, Tudor (1968). *Studii de stilistică*. București: Ed. Didactică și Pedagogică.

Vlad, Carmen (2000). *Textul aisberg: teorie și analiză lingvistico-semiotică.* Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință.

Surse

Alecsandri, Vasile (2011). *Pasteluri* (1862–1874). Prefață de I. Bianu. București: Ed. Semne. [ediția reproduce în facsimil volumul omonim apărut la Ed. Biblioteca pentru toți].

BDD-V5049 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:22 UTC)